

УДК 336.71.078.3

Максимчук Р. Ф.

приватний підприємець

ПРОБЛЕМИ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ ДОХОДІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

В статті визначено сучасні проблеми розвитку фінансового моніторингу у світі та запропоновано основні напрями розвитку національної системи фінансового моніторингу.

Ключові слова: легалізація доходів, фінансовий моніторинг, фінансові ресурси.

Постановка проблеми. Однією з головних проблем глобалізації фінансових ринків є розвиток процесів легалізації («відмивання») доходів, отриманих злочинним шляхом. Організовані злочинні угруповання, використовуючи слабкість національних механізмів регулювання фінансової системи, здійснюють операції з переведення та переміщення активів через національні кордони з метою приховування джерел походження коштів, їх власників та механізмів контролю над ними. В таких умовах суттєву шкоду фінансовим установам можуть нанести дії їх клієнтів з сумнівними активами, оскільки вони є джерелом репутаційного та юридичного ризиків.

Тому високої актуальності набуває удосконалення методичного і практичного забезпечення процесу протидії легалізації злочинних доходів з використанням фінансових установ. Вирішення даної наукової задачі вимагає поєднання зусиль всіх суб'єктів національної системи фінансового моніторингу в Україні. Пошук шляхів зменшення ризиків використання країни, фінансових установ та їх клієнтів в процесах легалізації незаконних доходів на сьогодні є актуальним завданням для розвитку вітчизняного фінансового сектору.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Фундаментальні основи розвитку фінансового моніторингу закладено у наукових працях таких дослідників як: О. І. Барановський, А. С. Беніцький, С. Г. Гуржій,

О. Л. Копиленко, Я. В. Янушевич, О. Ю. Фещенко, А. Т. Ковальчук, О. О. Куришко та ін. Незважаючи на значний рівень наукової розробленості досліджуваної проблематики, поза увагою вчених залишається цілий ряд актуальних теоретичних та прикладних питань протидії легалізації доходів.

Постановка завдання. Метою статті є визначення напрямків розвитку національної системи фінансового моніторингу.

Виклад основного матеріалу. Базові засади функціонування фінансового моніторингу та системи протидії легалізації коштів, одержаних злочинним шляхом, закладені в Законі України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» [1]. У ньому зазначається, що завданнями спеціально уповноваженого органу є забезпечення реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Фінансовий моніторинг – сукупність заходів, які здійснюються суб'єктами фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, що включають проведення державного фінансового моніторингу та первинного фінансового моніторингу [1, 3].

Як вказують науковці, в сучасних умовах існують наступні тенденції розвитку фінансового моніторингу:

- зростання ефективності досудового супроводу справ з легалізації доходів (обсяг арештованих активів на 1 грн активів суб'єктів первинного фінансового моніторингу зріс у 2 рази; кількість порушених кримінальних справ на 1 транзакцію зменшилася на 80%);

- збільшення загальної результативності заходів з фінансового моніторингу (обсяг вилучених активів, задіяних у процесах легалізації доходів, на 1 грн активів суб'єктів первинного фінансового моніторингу зріс більш ніж на 210%);

- розширення об'єктної бази фінансового моніторингу (частки сумнівних транзакцій та повідомлень, відібраних для розслідування

Державною службою фінансового моніторингу України (ДСФМУ), в їх загальній кількості зменшилися майже на 25% кожна; кількість узагальнених досьє за результатами цих повідомлень зросла на 40%; питома вага операцій, що підпадають під внутрішній фінансовий моніторинг, зросла на 14%);

– незмінність суб'єктної структури первинного фінансового моніторингу (банками надавалося майже 97% повідомлень про підозрілі фінансові операції, страховими компаніями – 2%, іншими суб'єктами первинного фінансового моніторингу – 1%);

– зростання навантаження на працівників ДСФМУ (кількість повідомлень про підозрілі фінансові операції, що розглядається одним працівником ДСФМУ, зросла майже на 60%; кадровий склад ДСФМУ скоротився на 25%);

– недостатність фінансового забезпечення ДСФМУ (обсяг бюджетних асигнувань на функціонування ДСФМУ скоротився на 20%, причому в їх структурі майже на 30% зросла частка витрат на оплату праці);

– покращення рівня кадрового та методичного забезпечення суб'єктів фінансового моніторингу (підвищили кваліфікацію в 4 рази більше представників різних суб'єктів державного і первинного фінансового моніторингу, правоохоронних органів; кількість навчальних заходів, консультацій та листів методичного характеру для суб'єктів первинного фінансового моніторингу зросла майже в 2 рази);

– покращення рівня інформаційного забезпечення та міждержавної співпраці у сфері протидії легалізації доходів (кількість повідомлень, що надаються в електронному вигляді, наблизилася до 100%; кількість держав-партнерів для інформаційного обміну в цій сфері зросла майже на 25%; кількість інформаційних запитів від ПФР інших країн зросла на 40%, від України до уповноважених організацій інших країн – зменшилася майже на 25%) [7, 10].

У той же час проведений аналіз засвідчив низький рівень ефективності судового провадження у справах з легалізації доходів (кількість вироків,

винесених за порушеними кримінальними справами на 1 транзакцію, зросла майже на 3%) та нескоординованість діяльності суб'єктів системи фінансового моніторингу України. В роботі визначено специфіку відносин: 1) між ініціатором фінансової операції, суб'єктом первинного фінансового моніторингу та отримувачем коштів; 2) в межах суб'єкта первинного фінансового моніторингу щодо здійснення ним внутрішнього фінансового моніторингу; 3) між суб'єктами державного та первинного фінансового моніторингу; 4) між різними суб'єктами державного фінансового моніторингу; 5) між ДСФМУ та суб'єктами наднаціональної системи фінансового моніторингу.

Для усунення вказаних недоліків необхідно:

– удосконалення законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, зокрема шляхом імплементації нових Стандартів FATF;

– удосконалення міжвідомчої взаємодії між органами державної влади – учасниками національної системи запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму;

– участь в міжнародному співробітництві у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму;

– розвиток та вдосконалення єдиної державної інформаційної системи у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму;

– організація та координація роботи з перепідготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів органів державної влади з питань фінансового моніторингу та працівників суб'єктів первинного фінансового моніторингу, відповідальних за проведення фінансового моніторингу, щодо боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, або

фінансуванням тероризму на базі Навчально-методичного центру Держфінмоніторингу України;

– аналіз інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, або інформації, що може бути пов'язана з підозрою у легалізації (відмиванні) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванні тероризму.

Висновки. Отже, стрімкий розвиток світової фінансової системи, вдосконалення існуючих і застосування нових інформаційно-комунікаційних технологій дають змогу проводити фінансові операції в найкоротший термін, що створює додаткові можливості для відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом. Саме тому для кожної держави боротьба з легалізацією протиправно здобутих коштів і фінансуванням терористичної діяльності є нагальним питанням національної безпеки. Відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, є не тільки суспільно небезпечним діянням, а і реальною загрозою для національної економіки в цілому та фінансових ринків зокрема.

Список використаної літератури

1. Барановський О. І. «Відмивання» грошей: сутність та шляхи запобігання / НАН України; Інститут економічного прогнозування. – Х.: Форт, 2003. – 472 с.
2. Беніцький А. С. Легалізація прибутків, здобутих злочинним шляхом: порівняльно-правовий аналіз // Проблеми боротьби з корупцією, організованою злочинністю та контрабандою. Аналітичні розробки, пропозиції наукових та практичних працівників. – К.: Науково-дослідний інститут «Проблеми людини». – 2005. – Т. 18. – С. 137–143.
3. Боротьба з відмиванням коштів: правовий, організаційний та практичний аспекти / С. Г. Гуржій, О. Л. Копиленко, Я. В. Янушевич, О. Ю. Фещенко, А. Т. Ковальчук; Державний комітет фінансового моніторингу України; Інститут законодавства Верховної Ради України; М. Я. Азаров (ред.). – К.: Парламентське видавництво, 2005. – 216 с.

4. Державна служба фінансового моніторингу України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.sdfm.gov.ua.
5. Куришко О. О. Особливості розвитку системи фінансового моніторингу в Україні / О. О. Куришко // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 1 (127). – С. 267–275.
6. Куришко О. О. Ризики в системі протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом / О. О. Куришко, В. Н. Гланц, Т. О. Пожар // Управління ризиками банків [Текст]: монографія у 2 томах. Т. 1: Управління ризиками базових банківських операцій / [А. О. Єпіфанов, Т. А. Васильєва, С. М. Козьменко та ін.] / за ред. д-ра екон. наук, проф. А. О. Єпіфанова і д-ра екон. наук, проф. Т. А. Васильєвої. – Суми: ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2012. – С. 82–91.
7. Куришко О. О. Удосконалення методики оцінки привабливості фінансової системи для легалізації доходів / О. О. Куришко // Бізнес Інформ. – 2012. – № 12. – С. 294–298.
8. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом: Закон України від 28.11.2002 р. №249-IV зі змінами та доповненнями від 18.05.2010 р. №2258-VI. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon1.rada.gov.ua.
9. Про затвердження Програми протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, на 2004 рік: Постанова Кабінету Міністрів України та Національним банком України від 16.01.2004 р. №45. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon1.rada.gov.ua.
10. Про схвалення Концепції розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, і фінансуванню тероризму на 2005–2010 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.08.2005 р. №315-Р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon1.rada.gov.ua.

**МАКСИМЧУК Р. Ф. ПРОБЛЕМЫ ЛЕГАЛИЗАЦИИ ДОХОДОВ В
СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ**

В статье определены современные проблемы развития финансового мониторинга в мире и предложены основные направления развития национальной системы финансового мониторинга.

Ключевые слова: легализация доходов, финансовый мониторинг, финансовые ресурсы.

**MAKSYMCHUK R. F. LEGALIZATION OF PROCEEDS
PROBLEMS IN MODERN CONDITIONS**

In the article the current problems of financial monitoring in the world and the basic directions of development of the national system of financial monitoring are analyzed

Keywords: legalization of proceeds, financial monitoring, financial resources.